

РАЗГОВОР СА ДРАГАНОМ НИКОЛИЋЕМ, кореографом и
уметничким руководиоцем КУД-а 14. октобар

ТРАЈАЊЕ УЗ УПОРНОСТ, ЕНТУЗИЈАЗАМ И РАД

Живот посвећен култури, тачније речено, игри, фолклору. Да ли се тако може, у једној реченици, одредити животни пут Драгана Николића, кореографа, светског путника, педагога, маркетиншког стручњака и дипломираног инжењера агрономије... заштитника културе?

– Може, али бих додао: све што сам радио у култури било је поред мојих свакодневних обавеза у *Индустрији 14.октобар*. А то значи: водећи технолог продаје, вишегодишњи шеф економске пропаганде, програмер за културу (где смо формирали културни центар), пројектант машина за мелиорације и 9 година директор за друштвени стандард у оквиру којег је функционисала и културна делатност. Друштвени стандард је подразумевао: исхрану радника, доделу станова, спорт и рекреацију, годишње одморе, културу.

Почели сте у Ансамблу *Абрашевић* као гимназијалац у Крушевцу... Затим сте као студент постали члан Академског КУД-а *Крсмановић* у Београду... Наступали сте много пута са Ансамблом и као један од најбољих солиста *Крсмановића* од кад постоји, што се и данас памти... Свет Вам се отварао, како се то каже, имали сте прилике да гостујете на више континената, имали сте прилике да живите и радите у

иностраниству... Ипак сте се вратили у Крушевац и посветили огроман труд и енергију КУД-у 14.октобар, посебно *Ансамблу народних игара* као уметнички руководилац и кореограф... Труд се исплатио, то је деценијама један од најбољих фолклорних ансамбала у земљи и шире, судећи по гостовањима и учествовањима на бројним фестивалима, на освојеним наградама и угледу... Да ли је могло другачије, да ли сте задовољни својим избором...?

– Објективно говорећи, планове и жеље везане за КУД *14. октобар* уз велику упорност, уз ентузијазам и рад свих чланова, ми смо и остварили. Први успех који смо постигли било је формирање потпуно новог оркестра са врским свирачима на чијем челу је био врхунски виолиниста Милоје Протић, познат као Миле Протка. На његову иницијативу оркестру су се прикључили ромски музичари: Зоран Јоцић, Радомир Мутатовић, Славољуб Јоцић и Предраг Томић. У исто време КУД-у су пришли брачни пар Стојановићи, Милутин Миша (виолина) и Љубинка Буша, (глумица, певач), а затим и свирачи: Аца Ђирковић, Миломир Милосављевић Шаја, Миодраг Кнежевић Кнез и Душан Дуца Пејчић. Са радом тог оркестра подигао се ниво читавог ансамбла. Играчи су доживљавали посебно и за њих ново задовољство у игри, то је био преокрет. Нема квалитета у раду аматера без професионалаца који их воде. Све наведено донело је плода а то је неочекивано, огромно

интересовање и омасовљење ансамбла. Важно је нагласити да је сада на челу оркестра Милан Савић, виолиниста, а по занимању дипломирани машински инжењер.

Да одговорим на део питања који се тиче мојих одлука и избора. На турнејама и гостовањима упознао сам свет на сва четири континента. Само нисам био у Аустралији. У свету сам видео колико се цени наша народна уметност и традиција. Стекао сам много пријатеља, најпре у Ансамблу *Бранко Крсмановић*, али морам да нагласим да је у то време *Крсмановић* водио творац Ансамбла и уметнички руководилац *Бранко Марковић*, заче-тник уметничког

фолклора у Југославији, а да је КУД *Крсмановић* био у то време најбоље аматерско друштво у држави. Стекао сам много пријатеља и у земљама и градовима у којима смо наступали. Као један од најмлађих чланова Ансамбла научио сам колико је важно представљати своју земљу на најбољи начин: не само као уметник већ и као културан, дисциплинован, савестан и одговоран човек. Тим својим квалитетима, чланови нашег Ансамбла, освојили су сва признања – гостовали смо код председника Мексика, Лопеза Матеоса, 1960. пред Божић, дочекали смо Нову годину 1961. код Фидела Кастра. Било је то само две године после револуције, дешавало се на отвореном простору у близини Хаване, на 35 степени, било је на хиљаде присутних... У свакој од земаља обишли смо и видели оно највредније, споменике, знаменитости, природне лепоте. Поред тога што смо видели пирамиде у Египту, били смо на Пирамидама Сунцу и Месецу у Теотивакану, у Мексику. Још увек се сећам Универзитетске библиотеке у Мексико Ситију изграђене од камена различитих боја и нијанси донетог из различитих крајева Мексика. Колаж на тој грађевини представља уметнички доживљај посебне врсте. Такође памтим пловеће вртове (*xochimilco*) на језеру у непосредној близини Мексико Ситија, а то је и пијаца на води. Наравно, и ту су се нашли *маријачи* са својом радосном музиком, што нас је још више зближавало са тим народом.

Играли смо у најраскошнијем позоришту на свету а то је Palace of fine arts у Мексику. *Крсмановић* је тада био једино културно-уметничко друштво које је имало пријем код председника Јосипа Броза и то по повратку са те велике турнеје по Латинској Америци. Морам да кажем да је било на хиљаде најлепших доживљаја на тим турнејама. На путовањима нас је пратило феноменално расположење јер смо били млади, здрави, успешни, међу члановима КУД-а је владало велико другарство. Највише памтим имитације Љубе Степановића после сваког концерта, без обзира на умор, он је то изводио само за нас. Прешли смо 7000 km аутобусом у Мексику за 37

дана, једна наша чланица, звана Гара, током сваког путовања је спавала. Љуба Степановић је због тога констатовао: *Гара би могла да спава и на кактусу*. Иначе, мање је познато да је Љуба био играч и солиста годинама у Крсмановићу. Да додамо још, да је Љуба Степановић био полиглота и да је нама давао часове шпанског месецима пре поласка на пут. Да подсетимо, Љуба је рођен у Божуревцу, а Гимназију завршио у Крушевцу, први је имитирао Тита...

Били смо изузетно добро прихваћени од публике на концертима. Дешавало се да чак на гостовањима добијемо и симболичне поклоне од одушевљених гледалаца, тако да још увек чувам комплет грамофонских плоча као дар од једне госпође из публике са наступа у Мексико Ситију.

А на питање да ли је могло другачије... рекао бих да је Крушевац мој родни град и за мене, искрено, и најлепши град на свету. Било је потпуно природно да се из Београда вратим тамо где сам рођен. Истина је да сам имао велике могућности да останем у иностранству, пре свега у Норвешкој, да тамо наставим постдипломске студије, али то нисам могао да прихватим, јер и сад знам да је једина земља у којој могу да живим Србија, а једини град, Крушевац. Што се тиче Југославије, било је ту много гостовања и много пријатеља. Ми смо, по српском обичају, многе угостили и стекли много пријатеља. На жалост, више немамо било какве контакте са побратимским градовима (то су: Жалец, Вараждин, Трогир, Травник).

Који наступ, која турнеја остаје да се памти као најјачи утисак после свих ових година...?

– Поменуо бих да је турнеја за Латинску Америку припремана скоро 10 година. На крају, нисмо пошли кад је планирано у јулу, него у октобру, пловили смо од Ђенове до Каракаса, 12 дана. Чак смо на броду чули да је у Венецуели избила револуција, али на срећу, трајала је само два дана па смо срећно пристигли у луку Ла Гваира и одржали договорене концерте.

Скренуо бих пажњу на солистичке наступе и на девојке са којима сам их изводио. Не само на турнеји по Латинској Америци него и на свим другим (Аустрија, Италија, Сирија, Египат, Швајцарска, Румунија и ...) Даринка Матић и ја смо били нераздвојни солистички пар. На жалост, недавно нас је напустила Даринка Матић Маровић, познати диригент и музички педагог а некада веома успешан играч Крсмановића. Али постоји још једна особа, мени исто тако драга, Надица Миљанић, одличан играч, заједно смо били солисти у *Врањанској свити* коју смо изводили на гостовањима широм света. Занимљив податак је да је она рођена сестра Миљана Миљанића, познатог фудбалског стручњака. Са њом још увек контактирам, чујемо се преко телефона.

Треба поменути кореографије које представљају врхунац стваралаштва Бранка Марковића. А то су: *Македонско оро*, *Банатски мотиви*, *Вра-*

њанска свита, Руговска свита. Тим играма смо у читавом свету одушевљавали публику и много их пута играли на бис.

У поменутом Ансамблу посебно сте посвећени раду са младим играчима и најбоље знате какво је интересовање младих за фолклор. Да ли их је више заинтересованих него раније, или се окрећу неким другим активностима?

– Од почетка мога руковођења Ансамблом КУД-а „14. октобар“ (октобар 1965. године) програм рада је био и остао до данас:

– Проучавање, неговање и обрада народних игара, музике и песама, веома значајног дела народног стваралаштва и нематеријалног културног наслеђа.

– Кореографско и сценско постављање народних игара, уз очување њихове изворности и етно-кореолошких карактеристика.

– Извођење створеног програма – народних игара, музике и песама – на концертима и другим јавним наступима.

ПРОБЕ

Редовно одржавање проба представља суштину постојања нашег Ансамбла.

У данашње време и годинама уназад, омладина је широм света, па и код нас, изложена многобројним опасностима: алкохол, цигарете, дрога, интернет, секте, насиље, криминал итд.

У КУД-у „14. октобар“ млади су заштићени од свих порока. Педагошком раду и васпитавању посвећује се изузетна пажња и КУД „14. октобар“ никада није имао проблематичне чланове.

Изузетном дисциплином, педагошким радом и значајним вођењем, Ансамбл „14. октобар“ постао је институција, не само у нашем граду већ и у целој Републици, па и иностранству.

Зато су велики број проба, стручно знање, добра организација, велики рад и дисциплина, **циљеви и темељи** свих наших успеха.

То су и разлози постојања нашег Ансамбла!

За 55 година колико сам уметнички руководилац и кореограф у Ансамблу 14. октобра имали смо 61 гостовање у иностранству, учешће на 41 међународном фестивалу фолклора и освојене многе награде и медаље. Поред признања и награда везаних за Крушевац (*Видовданска награда, Светосавска награда*) уручена ми је 2019, у Златним Пјасцима у Бугарској, Награда GRANG PRIX као најбољем кореографу на Међународном фестивалу народних игара, песама и музике.

Тема овог броја часописа ПУТЕВИ КУЛТУРЕ је УЛИЦА. Да ли постоји нека улица која је посебно важна за Вас, или нека коју посебно памтите?

– Најлепша улица за мене је Улица Цара Лазара у Крушевцу. У том делу града сам рођен, моја породица ту живи 200 година. Саставни део тог краја је Црква Лазарица, Археолошки парк, зграда Музеја, некада школа у којој сам био ђак...

Посебно издвајам и Балканску улицу у Београду, заправо адресу Балканска 4 у којој су просторије КУД-а *Бранка Крсмановића* у три нивоа, где вежба хор, фолклор, одржавају се пробе и представе позоришта. Упркос многим понудама, *Крсмановић* је остао на старој адреси.

Издајам и Кнез Михаилову која излази на Келемегдан, јер поглед са Келемегдана спада у један од најлепших на свету. Поредим га само са погледом са највишег врха града Таормина на Сицилији, одакле се простире Јонско море као чипка а види се и активни вулкан Етна.

Посебно издвајам улицу Пасео де ла реформа (PASEO DE LA REFORMA), главну улицу Мексико Ситија. У тој улици смо становали за време турнеје. Били смо смештени у Хотелу *Монтехо*. Карактеристично је да постоје по два дрвореда са обе стране, а између коловозних трака је парк са споменицима историјским личностима. Необична је дужина те улице, 44 km. У тој улици смо се тада некако одомаћили и увек смо се ту враћали са свих наступа. Ту се скупљало много света, читав децембар је био месец фиесте, музике и то је трајало до божићних празника. Често бисмо се придружили маријачима, наши свирачи би се укључили са својим инструментима и то је стварало сјајну пријатељску атмосферу. Иначе, ти маријачи су чудо, кад заиграју и запевају то ствара одлично расположење које се памти заувек.

Разговарала: **Јелена Протић Петронијевић**

Разговор са Љиљаном Маринковић, директорком издавачке куће
Креативни центар

ПОВОДОМ ИЗЛОЖБЕ КЊИГА И ИЗДАВАШТВА РАСИНСКОГ
ОКРУГА 2020
МОТО: КЊИГА КАО ЛЕК

*Наставићемо и убудуће да пружамо ослонац и путоказе нашим
читаоцима*

*Изложба књига и издаваштва Расинског округа, чије је одржавање у Клубу Културног центра Крушевца планирано за крај октобра, одложена је због пандемије вируса корона. Намера је организатора да се договорени програми одрже када околности за то буду биле повољније, а у овом броју ПУТЕВА КУЛТУРЕ доносимо разговор с Љиљаном Маринковић, директорком издавачке куће КРЕАТИВНИ ЦЕНТАР из Београда, разговор који је био планиран (уз уводну реч гошће) за отварање *Изложбе књига и издаваштва РО*.*

Љиљана Маринковић је рођена у Блацу 1964, већи део детињства и младости провела је у Крушевцу, ту се школовала пре одласка на студије (Филолошки факултет у Београду, Група за општу књижевност са теоријом књижевности), по звању је магистар филологије. Будући да се познајемо веома дуго, у разговору ће изостати обавезно персирање, што нам, надамо се, читаоци неће замерити.

Уместо бављења науком, определила си се за издаваштво. *Креативни центар* је издавачка кућа која траје упркос промењеним условима, многи издавачи су се угасили упркос звучним именима која су носили, буран период је обележио последње две деценије на пољу ове делатности... Када се осврнеш, шта видиш, шта је пресудило да

успете, да опстанете упркос околностима које нису биле наклоњене овом послу?

– Верујем да је за читаоце био важан јасно дефинисан профил наше куће. Још на почетку сложили смо се око основних принципа – желимо књиге које надахњују, које су модерне, које развијају толеранцију и креативност. Такође нам је било важно да подстакнемо најбоље домаће ауторе да раде с нама и да негујемо сопствену продукцију јер је то и смисао назива наше куће, замишљене тако да буде центар око којег се окупљају креативне снаге. И током свих ових година то се није променило, већ подједнако живо пулсира у штампаном и данас у виртуелном свету – жеља да читаоцима представимо што више изузетних књига, чак и онда када се тај избор на први поглед противи логици тржишта. Знам да наши читаоци то осећају и цене.

А како бирамо књиге? Водимо рачуна о томе да свака књига која улази у наш каталог носи исти дух, али исто тако и о томе да бар мало помери границе. Настојимо да сваком новом књигом пробудимо дељу радозналост, да деци дамо повод за размишљање, за дијалог, али и да им понудимо сигурне одговоре на питања која их муче током одрастања. Небројено пута смо се срели с читаоцима који кажу да су им наше књиге много значиле и да их чувају иако су их прерасли. То се односи и на сликовнице, и на романе, и на бројне популарно-психолошке књиге, по којима смо познати. Књигама које преводимо доносимо делић света до наших читалаца, али се истовремено бавимо и нашом историјом и културном баштином, којој често дајемо модеран ликовни израз. *Пустоловине*, једна од наших најпопуларнијих едиција, доноси најбоља дела народне и ауторске књижевности у комбинацији са савременим илустрацијама и фотографијама блага из музеја.

Пошто смо почели као издавач образовних књига, а данас издајемо и уџбенике, настојимо да кроз њих читаоцима пошаљемо поруку да је знање употребљиво, да им дамо мотив да и сами почну да стварају како би одрасли у бића слободног духа. Да би се то постигло, важно је да свака образовна књига буде заснована на научним принципима. Као и све друге књиге, и она мора бити језички беспрекорна и имати у себи дозу тоpline и хумора. Увек ме задиви кад осетим да су у књигу унете емоције – тако се лакше прихватају и најтеже и најделикатније теме. Ликовна опрема књига је нешто што се прво примети и веома сам поносна на чињеницу да је наша кућа сарађивала са изузетно великим бројем наших најзначајнијих илустратора, попут Боба Живковића, Душана Павлића, Бориса Кузмановића, Маје Веселиновић и других.

Наставићемо и убудуће да пружамо ослонац и путоказе нашим читаоцима и да их најбољим књигама пратимо кроз одрастање.

Да ли је опредељеност *Креативног центра* за младе и најмлађе читаоце била путоказ ка успеху?

– Писати за децу није нимало лако, добрих писаца нема много, а издавање дечјих књига тражи велику посвећеност. Нажалост, дечја књига често се сврстава у рубрику остало и тешко се пробија у медијима, а то није тако само код нас. Зато не знам да ли би се могло рећи да је опредељење за дечју књигу само по себи путоказ за успех. Међутим, свако ко је уживао у читању као дете или ко је имао то задовољство да чита неком детету зна колико добра књига може да значи оном који тек открива свет. Као што је својевремено рекла аустралијска књижевница и наша ауторка Соња Хартнет, добитница Награде *Астрид Линдгрен*, највећег светског признања за стваралаштво за децу: „Младо створење које данас чита књигу носи ту књигу са собом у будућност – она га обликује, утиче на њега, оно учи из ње, памти је, чува је у себи. То је нешто што се дешава само књигама за младе – и због тога су оне толико важне. Могло би се чак рећи – важније од књига за одрасле.“ Сличан став о књигама за децу и ми смо поставили у темеље *Креативног центра*. У свим фазама одрастања деци су потребни подршка, охрабрење, разумевање. Наше књиге то садрже и верујем да управо у томе и лежи тајна нашег успеха.

***Креативни центар* је у међувремену израстао у кућу с већим бројем запослених. Почели сте као породично предузеће, састављено од стручних чланова Твоје породице... Познато је да то ретко успева у Србији. Ипак, ви сте пример да је то могуће. Како?**

– Када је 1989. године мој отац Симеон Маринковић започео са скромним ауторским пројектом под насловом *Сликовнице ЖАПЧЕ*, нисмо ни сањали да ћемо кроз 30 година имати преко 1400 објављених књига. Ми смо дечји издавач с највише награда у нашој земљи, имамо и међународне награде за образовну књигу, наша издања су преведена у више од 60 земаља. Неки од аутора који су почели баш с нама, као што су Јасминка Петровић, Ивана Нешић, Златко Васић, ушли су и у школску литературу, што је посебно признање. Мислим да због свега тога могу да кажем да смо успели у ономе што смо замислили. Но, за мене, као и за друге чланове наше породице, успех се огледа у томе што смо у протеклих бурних 30 година могли да радимо оно што волимо, у чему видимо смисао и у чему уживамо, а да истовремено можемо да живимо од свог посла. У нашој земљи данас то није баш често и тога сам свесна.

Веома ми је значајно то што се наша породица окупила око идеје *Креативног центра*. Радити у породичном окружењу велика је привилегија. Можемо потпуно да се ослонимо једни на друге, а при томе је свако од нас имао могућност да се усмери ка делу посла који му највише одговара. За успех наше куће важно је и то што смо око себе окупили најбоље људе. У

Креативном центру у овом тренутку има близу 50 запослених. Та чињеница нам је много значила ове године, када смо брзо морали да се прилагодимо новим условима и новим начинима рада. Ако око себе имате колеге којима верујете – све је лакше.

Да ли Ти је понекад жао што ниси кренула другим путем? После магистратуре обично следе докторат и рад у неком институту или на факултету... Определила си се за посебан вид бизниса, за динамичан посао који не зависи само од тебе и твојих сарадника већ и од многих околности и друштвених промена које није могуће предвидети... Да ли се понекад кајеш или знаш да је то био прави избор?

– У издаваштво сам ушла случајно, али сам брзо схватила да оно одговара мом темпераменту – тражи добро познавање књига, неку врсту стручног увида у домаћу и страну продукцију, а има и своју динамичну пословну страну. И даље сам у контакту с науком, бар са оним делом науке о књижевности који се тиче дечје књиге. Пошто свакодневно паралелно радимо на десетинама књига, од оних које су још у фази идеје и договора до оних за које већ припремамо промоцију, свака књига нам отвара прозор ка новом комадићу света у којем живимо, што је заиста узбудљиво и доноси исту радост открића као и наука. Нажалост, друштвени контекст у којем радимо често онемогућава планирање и предвиђање, а то уме да буде изузетно напорно, али ме истовремено држи у доброј кондицији и спречава ме да се опустим.

Шта су нове идеје, који су подухвати на реду, пре свега, када је Твој лични ангажман у питању?

– Током тридесет година рада многим нашим књигама отварају смо путеве за нове идеје и померали границе. Чини ми се да је данас више него икад раније важно да се у књигама очува дух толеранције и поштовања различитости и да се њима подстакне критичко мишљење, неопходно за разумевање света. Нашим светом, нажалост, често доминира какофонија гласова с друштвених мрежа, из које лако избију незнање, страхови, лажни морал, конзервативизам, па људи почињу да зазиру од хумора, слободе, индивидуалности. Као лични изазов схватам борбу за очување простора слободе духа, смеха, игре, отворене комуникације унутар света дечје књиге. Из овогодишње продукције *Креативног центра* прави пример за то су норвешка сликовница *Сви се бројимо*, мала енциклопедија историје *Ми и наша историја*, а ускоро излази и једна необична књига Јасминке Петровић, под насловом *Сто лица столица*, која нам на најбољи начин показује да дух нема граница. Настојаћу такође да сачувам бар мало времена за уреднички рад на књигама јер у њему заиста уживам.

Које су Твоје препоруке за читање? Шта је најактуелније и најзанимљивије што *Креативни центар* нуди?

– У овој години полице *Креативног центра* постале су богатије за седамдесетак нових наслова. За децу најмлађег узраста припремили смо мноштво примамљивих сликовница – од нових картонских књига о Петсону и Финдусу, преклапалица чији су јунаци Тигрић Тиги и Мала Ана, а аутор је мој отац Симеон Маринковић, преко звучних издања која су освојила нашу публику, *pop-up* књига, књига за купање и књига гребалица, до сликовница код којих се једна страница претвара у њих три! Ту су и нови наслови познатих домаћих и страних аутора, као што су Јасминка Петровић, Златко Васић, Пеђа Трајковић, Боб Живковић, Душан Павлић, Џулија Доналдсон, али и аутора који досад нису писали за децу – погледајте само *Српско-енглеску зб(и)рк*у, коју потписује Ен Труф, а за коју је илустрације урадила Евелина Данева Рајнингер! Тинејдере чека неколико фантастичних изазова: *Црна птица* младе ауторке Александре Јовановић, *Порука у боци* Марије Пар, *Све што ни(сам) желела* Драгане Младеновић. Историјом и поукама које можемо извући из ње баве се још две изузетне књиге: *Све о Ани*, документарна књига о Ани Франк, и *Јевреји у Београду*, нова књига у нашој познатој и награђиваној едицији *Овако се живело*.

И на крају ћу поменути два популарна издања у новом руху: серија *Мали кућни огледи* обједињена је у једну књигу, а најлепше традиционалне и савремене дечје игре нашле су се у кутији с картама под насловом *32 игре за свако дете*.

На тај начин у овој години, по свему необичној, повезали смо прошлост и будућност наше куће и полако ушли у четврту деценију рада. Учинићемо све да та будућност буде што боља за све, а надамо се да ће наши читаоци и надаље с радошћу у њу носити баш књиге *Креативног центра*!

Разговарала: **Јелена Протић Петронијевић**